

Lärares och lärarstudenters attityd till autismspektrumet

*Teachers and student teachers attitude about autism-
spectrum*

Hanna Alm

Handledare: Louise Svensson

Examinator: Albin Algotsson

Antal ord: 11 895

Sammanfattning

Autism börjar bli ett vanligt inslag i skolan idag,¹ varför det är viktigt att lärarnas kunskap om ämnet är så uppdaterat som möjligt. Syftet med den här studien är att undersöka hur verksamma lärare och lärarstudenters attityder till elever med autism-diagnos ser ut. Studien genomfördes som en litteraturundersökning där Erving Goffmans stigma-teori har använts som analysverktyg samt Agenda 2030. Undersökningen riktar in sig främst på Sverige, men har med resultat från andra länders studier för att bredda perspektivet. Resultatet visar att attityden är relativt positiv, dock finns det de som har en negativ association till ämnet. Dock var många villiga till att lära sig mer. Avslutningsvis diskuteras hur skolorna och lärarutbildningar kan jobba med att vidga kunskapen hos skolpersonalen, för att bättre ge stöd men även förstå hur deras attityd kan påverka vardagen hos elever med diagnos.

¹ Autism Sverige, *Har autism blivit vanligare?*, u.å, URL: <https://www.autism.se/om-autism/fakta-och-forskning/har-autism-blivit-vanligare/>, (hämtad 26/5-25)

Innehållsförteckning

Innehåll

1. Inledning och bakgrund	4
1.2 Bakgrund.....	4
1.3 Syfte.....	7
1.4 Frågeställningar	7
1.5 Disposition	7
2. Analytiska utgångspunkter	8
2.1 Goffman och stigma.....	8
2.2 Agenda 2030	9
3. Metod	10
3.1 Sökning och urval.....	11
3.2 Analysmetod	11
3.2.1 Tematisk analys	12
3.3 Metoddiskussion	13
3.3.1 Urval och sökning	13
3.3.3 Källkritik	13
3.3.4 Fördelar och nackdelar med litteraturstudie	14
3.4 Utmaningar med sökresultaten.....	14
3.5 Sökresultat.....	15
4. Resultat	17
4.1 Introduktion tematisering.....	17
4.2 Lärares attityder globalt.....	17
4.3 Lärares förmåga att ge stöd.....	18
4.4 Vårdnadshavare, elever med diagnos och lärar-perspektiv	20
5. Analys och diskussion	21
5.1 Attityder hos lärarna/lärostudenterna	21
5.2 Skillnad i perspektiven från lärare, elev och vårdnadshavare	23
5.3 Goffmans stigmatologi	24
6. Fortsatt forskning	26
7. Diskussion	28
7.1 Uteslutande resultat.....	28
7.2 Reflektion och slutsats	29
8. Referenslista.....	31
Bilaga 1, Ordförklaring, övriga funktionsvariationer inom NPF	34
Bilaga 2, Sammanfattning av artiklar	35

1. Inledning och bakgrund

Dagens lärare får möta många olika elever med olika förutsättningar och med olika behov. Idag har många elever en diagnos inom autismspektrumet med olika svårighetsgrader. Antalet diagnoser ökar främst hos flickor, så lärare idag behöver också vara medvetna om att behoven av stöd kan se olika ut för olika kategorier.² Som lärarstudent får du begränsat med undervisning om diagnoser under utbildningen och som lärare är tiden knapp.

Autistiska personer porträtteras inte sällan som väldigt intelligenta samtidigt som de är på ett speciellt sätt, till exempel i tv-serier och filmer. The Good Doctor är en tv-serie där huvudkaraktären är en kirurg med autism. I serien verkar karaktären otrolig smart men har kognitiva svårigheter. I filmen Rainman har en av huvudkaraktärerna autism och fotografiskt minne. Även här har karaktären kognitiva svårigheter. Personer som ser dessa serier och filmer kan få en otillräcklig och felaktig bild av hur autistiska personer egentligen är. Det kan skapa en stereotypisk bild där hela gruppen stigmatiseras, dvs synen att alla med autism är på det sättet. För att bemötandet av autistiska elever ska bli så bra som möjligt i skolan är det viktigt att som lärare och lärarstudent ha kunskap om elevers olika förutsättningar. Agenda 2030 (som är en handlingsplan av FN för att skapa en mer hållbar värld) och Erving Goffmans teori om stigma kommer användas som analysverktyg i den här studien. Genom att analysera utifrån dessa komponenter kan vi bättre förstå olika perspektiv i studien, samtidigt belysa skolans viktiga funktion. Analysverktygen kommer också användas för att besvara frågeställningarna i uppsatsen. Ämnet i den här studien kommer därför att handla om autism-spektrumet i skolan.

1.2 Bakgrund

”Autism är ett speciellt sätt att vara på, inte en sjukdom”, enligt 1177.³ I Osynlighetsrapporten framkommer det att kunskapen om autism i samhället generellt sett är låg. Oftast finns inte kunskap om diagnosen i sig även om många känner till terminologin. När det brister i kunskaperna så blir de förutfattade meningar större och leder till missuppfattningar. Det framkommer också att många har uppfattningen att det är lätt att få en diagnos utan att ha full förståelse för vad det innebär.⁴

² Socialstyrelsen, *Kraftig ökning av autism hos flickor*, publ. 2024, URL: <https://www.socialstyrelsen.se/om-socialstyrelsen/pressrum/press/kraftig-okning-av-autism-bland-flickor/> (hämtad 16/12-24)

³ 1177, *Autism*, uppdt. 2024, URL: <https://www.1177.se/sjukdomar--besvar/hjarna-och-nerver/neuropsykiatriska-funktionsnedsattningar/autism/> (hämtad 14/12-24)

⁴ Lära, *Osynlighetsrapporten - hög medvetenhet men låg kunskap om autism och ADHD*, u.å., URL: <https://lara.se/om-lara/utveckling-och-samarbeten/min-stora-dag-lara-och-osynlighetsprojektet-om-npf-diagnoser/osynlighetsrapporten-hog-medvetenhet-men-lag-kunskap-om-autism-och-adhd/>, (hämtad 22/12-24)

Idag pratar man om ett spektrum: autismspektrumet, där flera olika diagnoser ingår under samma kategori: ADHD, ADD och autism, ingår i spektrumet.⁵ Autism brukar förkortas med NPF (neuropsykiatrisk funktionsnedsättning) eller AST (autismspektrumtillstånd). Dyslexi, dyskalkylin, touretts och tics ingår också i gruppen NPF-diagnos (se bilaga 1 för definition). Autism handlar främst om hur hjärnan uppfattar och behandlar information. Främsta kännetecknet för autism är att personen har sociala svårigheter samt svårt med förändring mm. Detta är inget som går att bota eller ta bort utan är ett sätt som dessa personer fungerar på.⁶ Med sociala svårigheter syftar på att personen med autism har svårt att t.ex. inleda samtal, svårigheter att skaffa kontakter samt har svårt att förstå samhällets ”osynliga normer”. Outtalad kommunikation är också vanligt att autistiska personer har svårigheter med som exempelvis kroppsspråk. Oftast är autistiska personer känsliga för intryck som lukter, ljud mm. Diagnosen ADHD innebär att personen har svårt med uppmärksamhet, impulsivitet och överaktivitet.⁷

Ord som funktionsnedsättning/funktionshinder kan uppfattas som nedvärderande för personer med autism, ADHD och ADD m.fl. Idag säger många funktionsvariation då autism är ett stort spektrum med olika variationer. För många personer med diagnos kan orden funktionsnedsättning eller funktionshinder ses som nedvärderande och kännas kränkande, varför det är viktigt att fråga personen med diagnos vad hen vill att man använder för ord. Ordet variation kan upplevas som ett bättre ordval medan det finns de som inte tycker det ordet skapar en rättvis bild av personen.⁸

Skolverket som ger ut läroplanen för skolan skriver i GY11 (läroplan för gymnasieskolan 2011) att skolan ska främja allas olikheter och skapa förutsättningar till att alla elever ska kunna tillgodogöra sig erforderlig kunskap. Skolan ska även vara öppen för olika uppfattningar som eleverna har och försöka uppmuntra dem. Läroplanen säger även att skolan ska sträva efter flexibla lösningar samt att skolans metoder ska utvärderas och prövas.⁹ I dagens klassrum går det elever med olika förmågor vilket gör det svårare att anpassa skolan och en majoritet av eleverna i skolan behöver anpassning. I en artikel från *Sveriges lärare* berättar en lärare att det är många elever som saknar

⁵ 1177, *Autism*, (hämtad 14/12-24)

⁶ Hjärnfonden, *Autism*, uppd. 2023, URL: https://www.hjarnfonden.se/om-hjarnan/diagnoser/autism/?dynamics=9000710&utm_source=google&utm_medium=cpc&utm_campaign=p-grants-search-generic-upper_funnel&gad_source=1&gclid=CjwKCAiA9vS6BhA9EiwAJpnXw5_DNgqQfVZRTQ99vGWY64ZYwgRGmdT3eB-gkyPMX15bpA5LgaDlaBoCWmkQAvD_BwE, (hämtad 14/12-24)

⁷ Riksförbundet attention, *ADHD*, u.å, URL: <https://attention.se/npf/adhd/> (hämtad 5/1-25)

⁸ Autism Sverige, *Funktionsnedsättning eller variation?*, u.å, URL: <https://www.autism.se/om-autism/autism/begrepp-och-ord/funktionsnedsattning-eller-variation/>, (hämtad 24/4-25)

⁹ Skolverket, *Gymnasieskolan*, u.å, URL: <https://www.skolverket.se/undervisning/gymnasieskolan/laroplan-program-och-amnen-i-gymnasieskolan/laroplan-gy11-for-gymnasieskolan>, (hämtad 16/12-24)

anpassningar. Speciellt svårt är det att hitta tiden för alla anpassningar eftersom läraren också behöver hjälpa övriga elever utan anpassningar. Detta medför en stress för lärarna då det är så pass många elever som är i behov av olika stödåtgärder. I artikeln framkommer att kunskaperna kring diagnoser behöver öka.¹⁰ Huvudmannen som har ansvar för skolan har ett uppdrag som innebär att de ska hjälpa eleverna uppnå målen i sin utbildning samtidigt som de har ett kompensatoriskt uppdrag. Skolverket beskriver att det kompensatoriska uppdraget innebär att skapa förutsättningar för alla elever att klara sin skolgång.¹¹ Vid Skolinspektionens granskning av friskolans kompensatoriska uppdrag framkom att friskolorna inte lyckades bra med det och att skolorna oftast ger generella stöd som de tror kommer gynna den enskilda individen. Inspektionen visar att mer än hälften av granskade skolor inte har tillräckliga insatser för att hjälpa eleven att lyckas med sin utbildning. De insatser som görs är begränsade och generella vilket gör att de inte når de elever som har sämre förutsättningar. I de flesta fall hade skolorna inte tagit reda på vilka elever som behövde mer stöd samt inte heller vilket stöd de behöver för att lyckas.¹²

Skolminister Lotta Edholm bad Sveriges Lärare att göra en utredning för att stärka den kompensatoriska effekten så att fler elever ska kunna lyckas. Utarbetande har gjorts av Pontus Bäckström, samhällspolitisk chef på Sveriges Lärare. Förslaget har utarbetats för att stärka den kompensatoriska effekten. En del av utredningen visade att ett elevurval i små grupper ger bättre kompensatorisk effekt än om de var i halvklass.¹³ Rapporten visar på att skolan måste bli bättre på att genomföra och hjälpa de elever som behöver hjälp det kompensatoriska uppdraget gäller oavsett om man har diagnos eller inte.

Många lärare rapporterar att det är svårt att hinna hjälpa alla elever som behöver hjälp. I en klass kan det behövas många olika anpassningar som är tidskrävande, vilket lämnar elever utan anpassningar med mindre hjälp.¹⁴ För att skapa ett mer inkluderande klassrum behöver kunskapen hos både lärarstudenter och verksamma lärare öka om autismspektrumet. För att lärare ska kunna veta vad eleverna behöver är det också viktigt att förstå elevernas och vårdnadshavarnas synvinkel,

¹⁰ Mikael Bergling, Hälften av Annas elever är i behov av anpassningar, *Vi lärare*, 30/10-24, URL: https://www.vilarare.se/nyheter/inkludering/halften-av-annas-elever-ar-i-behov-av-anpassningar/?utm_campaign=tidningarna&utm_content=unspecified&utm_medium=email&utm_source=apsis_pro, (hämtad 16/12-24)

¹¹ Skolverket, *Extra stöd till elever*, u.å, URL: <https://www.skolverket.se/skolutveckling/leda-och-organisera-skolan/ge-extra-stod-till-elever>, (hämtad 19/12-24)

¹² Skolinspektionen, *Stöd riktas inte till de elever som behöver det mest*, publ. 24/6-21, URL: <https://www.skolinspektionen.se/aktuellt/nyheter/kompensatoriska-uppdraget/>, (hämtad 19/12-24)

¹³ Fredrik Nejman, Skarpa förslagen: Så ska fler elever klara målen, *Vi lärare*, publ. 20/12-24, URL: <https://www.vilarare.se/nyheter/inkludering/skarpa-forslagen-sa-ska-skolan-fa-elever-att-klara-malen/>, (hämtad 22/12-24)

¹⁴ Bergling, Hälften av Annas elever är i behov av anpassningar, *Vi lärare*, (hämtad 25/12-24)

då varje elevs situation också är unik. Olika synvinklar är värdefullt för att få en djupare förståelse för ämnet. På skolor idag skiljer sig stöden åt beroende på vilka resurser som finns, hur olika stöd och anpassningar ser ut behöver också belysas för djupare förståelse.¹⁵

1.3 Syfte

Syftet med denna litteraturstudie är att se hur främst lärare och lärarstudenters attityd till autismspektrumet förhåller sig, för att se om lärarna är förberedda och har de förutsättning samt kunskaper som behövs om diagnoser. I skolan kommer läraren möta elever med diagnoser, vilket gör att förberedelsen för detta är viktigt. Skolverket skriver i gymnasieskolans läroplan att alla elever ska få en likvärdig undervisning. Samtidigt ska undervisningen anpassas till varje elevs förutsättning. Hänsyn till elevers olika behov är väldigt viktigt för att alla elever ska få en bra undervisning.¹⁶ Därför är det viktigt att lärarna har kunskap om olika anpassningar men även olika diagnoser för en bättre förståelse. Att göra anpassningar kan vara svårt när lärarnas attityd till diagnoser inte är positiv och kunskapen är låg. Med rätt kunskap kan lärare ha en bättre förståelse för de anpassningar som behövs göras men även kunna förstå eleverna på ett bättre sätt.

1.4 Frågeställningar

1. Vad har lärarstudenter samt verksamma lärare för attityder till diagnoser (särskilt autism men även andra diagnoser på spektrumet)
2. Hur skiljer sig lärares attityd till diagnoser från elevers och vårdnadshavares?
3. På vilket sätt ges stöd och anpassning till eleverna?

1.5 Disposition

Studien fortsätter här efter med ett teoriavsnitt där valda teorier presenteras. Efter teorin kommer metodavsnittet som innehåller vilken metod som används i studien. Kapitel 4 börjar med en sammanfattning av varje artikel som använts i studien för att läsaren ska få en kort presentation av vad varje artikel handlar om. Kapitlet fortsätter sedan med olika teman som artiklarna har blivit uppdelade i. I kapitel 5 diskuteras de olika teman utifrån valda teorier. Sista delen i uppsatsen handlar om vilka slutsatser som kan dras och exempel på framtida forskning.

¹⁵ Mikael Bergling, Elever som får stöd-stor skillnad mellan kommuner, *Vi lärare*, publ. 30/10-24, URL: <https://www.vilarare.se/nyheter/inkludering/elever-som-far-stod--stora-skillnader-mellan-kommunerna/>, (hämtad 26/5-25)

¹⁶ Skolverket, *Läroplan för gymnasieskolan*, Skolverket, u.å, URL: <https://www.skolverket.se/undervisning/gymnasieskolan/laroplan-program-och-amnen-i-gymnasieskolan/laroplan-gy11-for-gymnasieskolan> (hämtad 4/11-24)

2. Analytiska utgångspunkter

2.1 Goffman och stigma

Texterna kommer analyseras utifrån två olika utgångspunkter. Den första utgångspunkten som har valts ut är Erving Goffmans stigmatologi. *Stigma* är ett begrepp som skapades av grekerna, för att benämna kroppsliga tecken som avvek i en persons moraliska status. Stigma är ett begrepp som innebär att man misskrediterar någon, genom att bekräfta att en viss person är på ett visst sätt. När det finns en egenskap som stigmatiserar en viss typ av individ, kan detta verka som ett bekräftande på en helt annan grupp.¹⁷

Goffman pratar om 3 olika stigma: *kroppsliga missbildningar*, *fläckar på karaktären* och *gruppstigma*. *Kroppsliga missbildningar* handlar om att en person kan ha en funktionsvariation utan att det syns på personen. Många väljer att dölja sin variation för att inte bli avvisade eller tagna som mindre intelligenta. Vissa personer har ärr som kan verka skrämmande vilket gör att de försöker dölja detta. *Fläckar på karaktären* innebär att en person kan ha specifika drag i sin karaktär som individer inte tycker så mycket om. Då försöker de runt omkring hålla sig borta från personen, det kan vara t.ex. psykisk störning, arbetslöshet mm. *Gruppstigma* som är Goffmans sista stigma-karaktär, kan överföras från generation till generation. Här tittar man på etnicitet, religion etc. I alla dessa grupper av stigma återfinns samma sociologiska drag nämligen att en individ har lätt kunnat accepteras av samhället. Samhället gör inte detta då personen har en avvikande egenskap som väcker uppmärksamhet som leder till att samhället vill undvika personen. När detta sker utgår vi från något som ska vara ”normalt” vilket innebär att vi sätter stigma-begreppet på personen. Eftersom personen avviker eller uppför sig annorlunda börjar vi stigmatisera för att förklara personens avvikande beteende, en förklaring kan vara ex. klasskillnad.¹⁸ Den stigmatisering som många personer får möta leder till en lägre självkänsla och dåligt självförtroende baserat på att man ska verka ”normal”. Sociala normer anger ett allmänt accepterat sätt att agera där majoriteten i en grupp håller med om och tycker är ”rätt”. *Norm* är en social etablerad sanning om omvärlden och verkligheten.¹⁹

Idag finns det många sammanhållna grupper och gemenskaper i samhället som har en ”avvikare” bland sig. Personen som avviker kommer då att spela en speciell roll och bli som en slags symbol för gruppen. Genom att det finns en avvikare förnekas personen den respekt som övriga fullvärdiga

¹⁷ Erving Goffman, *Stigma, den stämplandes roll och identitet*, uppl. 5:2, Studentlitteratur AB, 2020, s. 23 ff

¹⁸ Goffman, *Stigma*, s. 26 f

¹⁹ Simon Lindgren, Sociologiska perspektiv, i Christina Odenstad (red), *Samhällskunskap för lärare 4-9*, Gleerups utbildning AB, 2017, s. 29-58, s. 38 f

medlemmar får.²⁰ Att bli *stigmatiserad* innebär att en individ inte blir accepterad till fullo av andra. *Stereotyp* är ett annat begrepp som betyder en förenklad mental föreställning om hur individer i olika grupper både betar sig och ser ut. Stereotypisering är en mer allmän process som relaterar till hur våra föreställningar formas. Här handlar det också om föreställningar om hur individer betar sig och ser ut. Föreställningarna inkluderar inte enbart fysiska utseende utan även hur de betar sig, beteende personlighetsdrag, moral osv.²¹

Samhället avgör, enligt denna teori, vad som är avvikande och inte. Den sociala miljön avgör vilka vi träffar på i samhället. När vi träffar en ny person försöker vi sätta in personen i en kategori. Detta gör vi omedvetet och gör om detta till normativa förväntningar. När vi sedan umgås med personen kan vi se om denne avviker eller inte från normerna. Samtidigt utgår man från att andra, som liknar personen i sättet också är på samma sätt. Det kan liknas med en förutfattande mening om en person som gör att andra personer läggs in i samma kategori, utan att ha en aning om hur de personerna är. Goffmans teori kan appliceras på resultatet eftersom många personer med diagnos i dag ofta blir stigmatiserade av samhället. Enligt Goffmans teori skulle detta betyda att personer med samma diagnos sätts in i samma kategori. I själva verket är de väldigt olika varandra. Om ett av kännetecknen för autism är att autistiska personer har svårt att förstå sociala samspelet som inte är direkt verbalt, finns det personer med samma diagnos som är mer sociala. Alla individer är olika vilket gör det svårt att sätta in alla i samma underkategori baserat på normer och stigma.

2.2 Agenda 2030

Agenda 2030 kommer, förutom stigmabegreppet, att användas som analysverktyg för att diskutera olika förutsättningar i skolan och för att belysa och analysera ungdomars funktionsvariation och likabehandling. Agenda 2030 innebär att alla barn och ungdomar i världen ska få tillgång till bra utbildningsmöjligheter oavsett var i världen de bor, samt om de har olika funktionsvariationer. Agenda 2030 är en stor handlingsplan som sträcker sig från 2015 till 2030 för att motverka orättvisor i världen och är framtagen av FN:s alla medlemsländer för att motverka olikheter i världen.²² I agendan finns det 17 olika mål som har mindre delmål under sig. Mål 4 handlar om att det ska finnas en god utbildningsmöjlighet för alla barn oavsett var i världen de befinner sig i. Oavsett om du har en funktionsvariation eller inte ska du få tillgång till goda

²⁰ Goffman, *Stigma*, s. 196

²¹ Lindgren, Sociologiska perspektiv, *Samhällskunskap för lärare 4-9*, s. 49

²² FN-förbundet, *Agenda 2030 och de globala målen*, u.å, URL: https://fn.se/vi-gor/utveckling-och-fattigdomsbekampning/agenda-2030/?gad_source=1&gad_campaignid=15018685422&gbraid=0AAAAADHWP4qyffNkpEuLKu4ilqP2dKm9&gclid=CjwKCAJw-svEBhB6EiwAEzSdrs9jU0JXJQx3q9fg8ebjq3cbZZcmlQHhfYD3FeAEbtoUp0RImAyfRoC2ygQAvD_BwE, (hämtad 6/8-25)

utbildningsmöjligheter. Att ge alla en god utbildning minskar risken för fattigdom vilket leder till flera möjligheter för fattigare familjer.²³ Elever med diagnoser ska också ges möjlighet till likvärdig utbildning varför agenda 2030 kommer användas i diskussionen, för att se efter skolors möjligheter att uppfylla detta mål.

3. Metod

För att studera autism i skolan har en litteraturstudie genomförts. En litteraturstudie innebär att tidigare artiklar och andra texter på området undersöks utifrån en specifik ståndpunkt. En litteraturstudie innebär att analysera och tolka olika material. Materialet ska ha så hög relevans till ämnet som möjligt.²⁴ Detta gör att det behövs samlas in en hel del material som ska analyseras och läsas genom.

Litteraturundersökningen har genomförts i två faser där första fasen handlade om att hitta material med hjälp av nyckelord. I sökningen användes centrala begrepp för att hitta så relevant litteratur som möjligt.²⁵ Andra fasen innebar att analysera materialet som hittades.²⁶ Beroende på om det är en kvalitativ studie eller en kvantitativ studie som görs framkommer olika resultat. En litteraturstudie innefattar ett urval av tillgängliga dokument om ett ämne. Dessa dokument kan vara publicerade och opublicerade, men de innehåller ex. idéer, information. Innehållet skrivs utifrån en särskild ståndpunkt i syfte att uppnå mål eller uppfattningar som ska uttryckas om ämnets natur och undersökning. Litteraturundersökning består av 2 delar: litteratursökning och analys av litteraturens innehåll.²⁷

Sökning av litteratur genomfördes via LIU:s (Linköping universitet):s bibliotekssida (unisearch) där relevant litteratur samlats. En annan sökmotor som har använts är ERIC som främst innefattar forskning för utbildningsvetenskapliga ämnen. I dessa sökmotorer kan man anpassa sökningen så den blir så preciserad. Artiklarna som har valts i denna uppsats är peer-reviewed, vilket innebär att de är granskade av andra forskare. Genom att använda sig av olika sökmotorer som har med utbildning att göra, blir det en avgränsning som har gjorts i syfte få en bättre förståelse för hur lärare/lärarstudenter inställning är. En annan avgränsning som gjordes var att försöka ta bort allt material som hade med lägre åldrar att göra. Fokus i denna uppsats ligger på gymnasiet och vuxna vilket gör yngre barn irrelevanta. Kvantitativa studier som genomförts kommer inte vara

²³ FN-förbundet, *Mål 4: god utbildning för alla*, u.å, URL: <https://fn.se/wp-content/uploads/2023/02/Ma%CC%8A1-4-God-utbildning-fo%CC%88r-alla.pdf> , (hämtad 2/1-25)

²⁴ Matthew David och Carole D. Sutton, *Samhällsvetenskaplig metod*, Studentlitteratur AB, uppl. 1:8, s. 61

²⁵ David och Sutton, *Samhällsvetenskaplig metod*, s. 64

²⁶ Ibid s. 60

²⁷ Ibid s. 61

huvudkällan, utan det kommer mest vara kvalitativa undersökningar. Kvantitativa undersökningar kan innebära att göra experiment som påverkar deltagarna.²⁸ Då det finns lite forskning om området kan det vara svårt att hitta kvalitativa studier. Skulle det finnas kvantitativa undersökningar på området kan de eventuellt inkluderas. När det blir svårt att hitta kvalitativa undersökningar, kan det behövas tittas på kvantitativ data. Kvantitativ data har inte helt uteslutits då ena studien innehåller en implementering av olika metoder.

3.1 Sökning och urval

Sökningen har skett med hjälp av nyckelord på databaserna som nämnts ovan för att få brett underlag till studien. Genom att välja artiklar som enbart är peer-reviewed kunde många artiklar sällas bort, ålder och metod har också varit urvalskriterier, se ovan. Första sökningen gjordes via Liu:s bibliotekssida för att kunna få så stor bredd som möjligt. Därefter gjordes sökningar på ERIC och Scopus för att hitta fler artiklar, sökorden är någorlunda densamma men skiljer sig lite åt. På unisearch användes söktermer som: *teacher training programs and autism*, *teachers AND autism in school*, *student teacher AND autism*. Söktermerna är väldigt lika varandra, det som särskiljer dem åt är att ordföljden. När det inte gick att hitta mer på Liu:s bibliotekssida användes desamma söktermer på ERIC och Scopus för att se om resultaten skiljde sig åt. På ERIC användes söktermerna: *teacher training programs AND autism or Sweden*, *student teacher AND autism AND Sweden*. Just i Scopus användes dessa söktermer med, dock blev resultaten inte relevant för undersökningen, vilket medförde att inga resultat från den sökmotorn är med.

3.2 Analysmetod

Efter att ha sökt i de olika databaserna analyserades först titeln på artikeln men även dess sammanfattning. Första åtgärderna var att läsa sammanfattningen och sedan lyftes texten in i ett dokument för lättare hantering. När det hade hittats ett antal artiklar började jag läsa dem noggrannare och hela textmassan för att få en bättre bild över innehållet i texten. Under processen började texter selekteras bort då vissa inte var och relevant till studien. Efter att ha läst en artikel började jag sammanfatta den. Efter sammanfattningen påbörjades analysen av artiklarna vilket gjorde att ett mönster började framträda. (Se bilaga 2 för sammanfattning)

Alla artiklar lästes noggrant igenom för att säkerställa att de var så relevanta som möjligt till studiens syfte och genomförande. I en litteraturstudie kan det vara svårt att hitta något relevant till ämnet baserat på vilket ämne som ska studeras. Ämnets bredd påverkar urvalet där vissa

²⁸David och Sutton, *Samhällsvetenskaplig metod*, s. 177

forskningsområden är bredare. Detta försvårade undersökningen och gjorde att resultaten inte alltid var relevant för denna studie. Med tanke på detta så visar detta på vikten av en avgränsad frågeställning så pass att resultaten blir relevanta. Samtidigt måste frågeställningen vara så pass bred att det kommer fram resultat att välja mellan, då det kan bli svårt att göra en studie med ett begränsat antal resultat. Baserat på vilka rubriker och hur sammanfattningen var skriven, valdes artiklar bort eller valdes ut för eventuellt användande till studien. Efter att material som skulle användas analyserades, framkom det olika teman som gjorde att det var lättare att sortera in texterna i olika kategorier.

En av artiklarna som lästes var också en litteraturstudie. Studien var relevant för syftet i denna studie, därför användes artikeln till studien.

3.2.1 Tematisk analys

Inför denna studie valdes det att göra en tematisk analys där materialet som har samlats in läses igenom för att fastställa olika teman, föreställningar, avvikande idéer mm.²⁹ I den här studien har artiklarna gått igenom för att hitta vilka mönster, likheter och skillnader det finns i dem. Den tematiska analysen fördjupar och utvecklar olika teman i stället för olika koder som boken skriver att det kan göras i vissa fall. Analysen innefattar att vara systematisk i sin dokumentation av hur de olika teman bildas.³⁰(Informationen som har samlats in ska kunna visa på skillnader och likheter i de olika urvalen som har gjorts). I empiriska studier kan forskare göra anteckningar för komma ihåg plats, deltagare mm. Detta gör det lättare för forskaren att fortsätta sin forskningsprocess.³¹ David Silverman berättar genom att fokusera på ett område av data, kan det utvecklas idéer som kan jämföras med andra forskningsområden. Redan från första källan kan det göras analytiska bedömningar men de ska granskas kritisk i övriga delar av datainsamlingen.³² I början av denna studie var frågeställningarna väldigt breda för att få så mycket resultat som möjligt, för att sedan börja smalna av ju längre arbetet gick. Utgångspunkten är svenska samhället då vi endast har detta perspektiv att utgå från. Eftersom det är endast ett perspektiv som vi utgår från är det intressant att titta på hur andra länders attityder och inkludering fungerar. Därför är det viktigt att i diskussion och analys av uppsatsen gå igenom olika länder för att få ett varierat perspektiv.

I studien framkom olika kategorier utifrån vad texterna hade gemensamt, vilket ledde till kategoriseringen. I vissa artiklar hade det genomförts studier utomlands, som blev en kategori. För

²⁹ David och Sutton, *Samhällsvetenskaplig metod*, s. 260

³⁰Ibid, s. 292

³¹Ibid, s. 260 f

³²Ibid, s. 265 f

att besvara frågeställning 3 framkom olika perspektiv från olika parter inom skolan, så som lärare, eleverna själv och föräldrar, vilket blev en kategori. De gemensamma nämnarna försöktes hittas för att sedan sortera in dem i olika kategorier. Majoriteten av artiklarna handlade om lärares och lärarstudenters attityder till autistiska elever så detta blev en kategori, vilket är studiens huvudfokus och besvarar frågeställning 1 och 2. Efter att de olika kategorierna hade skapats blev det lättare att se mönster men också olikheter. Detta kan uttryckas som en systematisk kodning där texter bearbetas igenom och analyseras för att hitta kategorier som växer fram. En centralt kategori kan bli svårt att få till, vilket blir tidskrävande.³³

3.3 Metoddiskussion

3.3.1 Urval och sökning

I denna studie har det genomförts en litteraturstudie vilket innebär att materialet som har samlats in är baserat på andra studier. Genom att ha olika begrepp och nyckelord som söktermer breddades resultatet avsevärt. Urvalet var inte helt lätt att göra då sökresultatet var omfattande. Viktigast var att läsa sammanfattningen först för att sedan välja ut om artikeln passade eller inte. Eftersom artiklarna skulle vara peer-reviewed blev det säkerligen många resultat som uteslöts. Om inte detta krav funnits hade det troligtvis dykt upp fler resultat än framtaget underlag. Sökresultatet varierade beroende på vilken sökmotor som användes. För att få så brett urval som möjligt användes samma söktermer på olika sökmotorer för att se relevans och resultat. Flera resultat var helt irrelevant då forskningen främst handlade om att påverka deltagarna. Söktermerna var inte helt lätta att få till första gångerna sökningen gjordes, då resultaten blev annorlunda än vad man tänkte sig. Efter att ha förfinat metoden och hittat mer lämpliga söktermer blev sökningen lättare. Självklart är det viktigt att tänka på att de resultat som framkommit av studierna som selekterades, inte ska generaliseras och appliceras in på alla lärare/lärarstudenter. Ett resultat som presenterades för ett visst land kan inte per automatik appliceras till andra länder.

3.3.3 Källkritik

Från ett källkritiskt perspektiv söktes artiklarna mest i sökmotorer som Liu (Linköping universitet) rekommenderar Liu:s egna ”uniseach” ligger på bibliotekets hemsida vilket ger en högre trovärdighet. På bibliotekets hemsida fanns hänvisningar till andra sökmotorer. Källkritiken kan bli en utmaning då artiklarna som har använts har kommit från olika sidor. Mot bakgrund av att artiklarna även skulle vara peer-reviewed så tog systemet bort artiklar som inte var trovärdiga. Ibland finns det studier som beskriver ett studieupplägg, där studien inte är genomförd. Många av

³³ David och Sutton, *Samhällsvetenskaplig metod*, s. 276 f

artiklarna som granskats är upprättade på någon form av högskola, vilket ökar trovärdigheten. När det ska sökas på artiklarna framkommer de på flera olika publiceringsplattformar eller databaser för publicerade arbeten. Tanken var från början att endast titta på svenska lärare och lärarstudenter. Mycket av det resultat som framkommit var utländska studier. Det var ändå intressant att undersöka då det blir ensidigt att endast titta på ett land i underlaget.

3.3.4 Fördelar och nackdelar med litteraturstudie

Artiklar och avhandlingar är det lämpligaste valet att välja i en litteraturstudie. Dessa är oftast mycket kortare än böcker, enklare att läsa och har ett annat fokusområde. De senaste publikationerna är oftast mer aktuella på ämnet än om det hade varit en bok som skulle användas. Nackdelen med att söka upp artiklar är att det ska vara en precis formulering. Sökning som sker med nyckelord som inte passar så bra till ämnet, kan generera irrelevant sökresultat.³⁴ Majoriteten av studier som publiceras har en sammanfattning i början vilket möjliggör en snabbare bedömning om den är användbar. Irrelevant information kan påträffas även om nyckelorden är avgränsade. Då gäller det här att försöka sälla ut vad som är relevant. En annan nackdel är att identifiera rätt nyckelord som gör sökningen så relevant som möjligt. I början av arbetet är det svårt att hitta rätt söktermer vilket gör att det tar ett par sökningar innan bästa termer hittas. Emellanåt är det tidskrävande att söka fram och läsa samt sammanfatta de sökresultat som har hittas. Ibland kan det vara väldigt många sökresultat som presenteras och ibland färre resultat. När det är många resultat att välja mellan minskar risken för att inte hitta något relevant. Vid mindre urval kan det vara svårare att hitta relevanta artiklar då resultaten är mer begränsade.

3.4 Utmaningar med sökresultaten

Utmaningar gällande sökresultat har dels varit relevans men även antal sökresultat. Många artiklar har haft termen ”autism” i sin textmassa men det har varit mycket implementering av olika metoder som påverkade deltagarna, för att se förändringar på olika skolor. Vissa hade elever med en diagnos i autismspektrumet i sina undersökningar vilket gjorde att deras perspektiv kom med. Både lärare och elever har inte samma uppfattning om vad som sker i skolan, inte heller vårdnadshavare, vilket gör det viktigt att få med hur eleverna även känner sig.

En litteraturstudie har som andra metoder fördelar och nackdelar. Fördelen med metoden är att man kan dels justera sökningen så att den passar syftet. Oftast kan man lägga till om det enbart ska vara artiklar, böcker osv men också som här: peer-reviewed. En annan fördel med litteraturstudier är att du slipper själv genomföra en stor studie där du ska skaffa fram deltagare osv. Materialet samlas in

³⁴ David och Sutton, *Samhällsvetenskaplig metod*, s. 64

och analyseras, dock kan det vara skönt att se ett färdigt resultat och sedan sammanfatta det utan att behöva tänka på att många komponenter ska vara med.

Validiteten minskas ner lite grann då många artiklar fokuserar främst på antingen verksamma lärare eller lärarstudenter på endast en skola i ett område. När det blir fokus på ett och samma område kan det bli en stor generalisering på vad lärare/lärarstudenter, elever, föräldrar tycker som inte speglar verkligheten. Därför är det viktigt att som forskare undersöker flera olika områden för att få ett säkrare resultat.³⁵ Vissa av dem har fokuserat på lärarna och deras inställningar till autistiska elever. Fler än en artikel har visat att det finns fördomar om elever inom autismspektrumet. En del som genomförde studier själva har valt bort vissa svar i sina resultat, vilket drar ner validiteten på dessa artiklar som användes till studien och har påverkat resultatet.

3.5 Sökresultat

Nedanför visas de olika söktermerna på de olika söksidorna. Inledningsvis kommer en rubrik i fetstil vilket markerar vart sökningen har skett, samt vilka sökord som har använts. Sedan kommer antal artiklar som dök upp vid sökningen fram. Efter detta kommer artiklarna som har valts ut genom sökorden ovanför varje sökresultat.

LIU uniserach: teachers AND autism in school

Sökresultat: 12 109 resultat

Valda: 2 artiklar

- Inclusion of autistic students in schools: Knowledge, self-efficacy, and attitude of teachers in
- Student Teachers' Positive Perceptions of Characteristics and Personality of People on the Autism Spectrum: "Challenging in a Positive Way".

LIU unisearch: student teacher AND autism

Sökresultat: 9836 resultat

Valda: 1

- Predictors and mediators of European student teacher attitudes toward autism spectrum disorder

³⁵David och Sutton, *Samhällsvetenskaplig metod*, s. 478

Liu unisearch: student teacher AND autism and Sweden

Sökresultat: 133 resultat

Valda: 1

- A multi-perspective study of Perceived Inclusive Education for students with Neurodevelopmental Disorders.

Eric: teacher training programs AND autism or Sweden

Sökresultat: 8957 resultat

Valda: 2

- Teachers' Attitudes toward Autism Spectrum Disorder: A Systematic Review
- Discourse comprehension intervention for high-functioning students with autism spectrum disorders: preliminary findings from a school-based study

Eric: student teacher AND autism And Sweden

Sökresultat: 22 resultat

Valda: 2

- The role of experience in teachers' social representation of students with autism spectrum diagnosis (Asperger)
- Changes Experienced in Primary Education by Teachers, Autistic Students and Students' Parents after a Professional Development Intervention

4. Resultat

4.1 Introduktion tematisering

I denna del av uppsatsen kommer ett resultat att presenteras utifrån olika teman. Fokus här ligger på att tyda de olika artiklarna för att hitta likheter men även olikheter. Första delen under detta avsnitt behandlar teman som har hittats och som är relevanta för frågeställningarna. Efter detta kommer jämförelse mellan de olika studierna att analyseras. Även om det i vissa artiklar har använts ordet :lärares attityder kommer ordet inställning att användas istället.

4.2 Lärares attityder globalt

Den första kategorin handlar om attityder hos lärare och lärarstudenter globalt, dvs attityd till autism i olika länder, då de skiljer sig åt. I 5 av artiklarna fokuserar författarna på yrkesverksamma lärares föreställningar och attityder om autism. Majoriteten av artiklarna visar på att lärare i dag är positivt inställda. 4 av artiklarna är studier som skett utomlands vilket gör att resultatet får ett globalt perspektiv. Engelska lärarstudenter är relativt positiva till autistiska elever precis som svenska lärarstudenter är. Samtidigt visar en studie på att finska lärarstudenter inte riktigt har samma positivitet som Sverige och England. Halva gruppen av studenter som deltog i studierna i England och Sverige hade en positiv attityd och använder ett positivt språk gällande autistiska elever. I Finland var det mindre än hälften av gruppen som hade ett positivt språk kopplat till autistiska elever.³⁶ Vi ser här att England och Sverige är lika varandra gällande attityd till autistiska elever, men har olika uppfattningar om eleverna. I Tyskland verkar lärarna ha en mindre positiv attityd, speciellt män och de mer oerfarna. Dock känner de sig otillräckliga till att ta hand om elever med autism. Många av dessa verkar inte vara negativa till att ha elever med autism i sina klasser.³⁷ Majoriteten av lärarna enligt resultatet hade mindre kunskap om autism och lärarna hade missuppfattningar om diagnosen.³⁸ Attityderna mot inkluderande av autistiska elever var i genomsnitt positiva och lite högre än skattningsskalan.³⁹ Författarna skriver att negativa ord användes och noterades, trots detta reflekterade poängen att positiviteten var högre.⁴⁰ Många verkar positiva inställda till elever med diagnos, men en genomgång av artiklarna individuellt behövs för att bättre förstå resultaten

³⁶ Sue Soan, Anne Lindblom, Katja Dindar, Eija Kärnä och Mark T Carew, Student teachers positive perceptions of characteristics and personality of people on the autism spectrum: challenging in a positive way, *Journal of autism and developmental disorders*, 54:12 (2024), s. 4584-4595, URL: <https://research-ebsco-com.e.bibl.liu.se/c/xjonn2/viewer/html/k3rgahg5xb> (hämtad 3/12-24)

³⁷ Wittwer m.fl, *Inclusion of autistic students in schools: knowledge, self-efficacy and attitude of teachers in Germany*, s. 2045

³⁸ Ibid, s. 2040

³⁹ Ibid, s. 2045

⁴⁰ Ibid, s.2043

En av artiklarna var en litteraturstudie. Författarna till artikeln har tittat på 16 olika artiklar om just lärares attityder mot elever med NPF, artiklar som baseras på studier från olika länder. Författarna tar upp fördelar om inkluderande utbildning som t.ex. tillgång till generell utbildning mm.⁴¹ Resultatet av deras studie visar på att endast 4 studier bekräftade att lärarna har positiv attityd mot elever med NPF. 6 av artiklarna som hade jämförelse mellan olika länder visade att skillnader existerar mellan olika kulturer gällande NPF.⁴² Till skillnad mot övriga artiklar visar denna artikel att lärarnas positivitet inte är så stor, jämförelsevis mot övriga artiklar. Jämfört med *Student teachers positive perceptions of characteristics and personality of people on the autism spectrum*, ser vi en skillnad på attityderna. I den första studien av Soan m.fl ser vi att negativiteten som kom fram i undersökningen togs bort. Forskarna väljer att belysa positiviteten istället för att inkludera negativiteten. Gómez-Marí m.fl:s artikel belyser både negativitet, neutralitet samt positivitet. Artikeln framhäver att det inte finns endast positiva/negativa attityder utan det finns olika. Även om länderna inte är samma som jämförs i de olika artiklarna kan man se att det skiljer sig vart i världen du befinner dig. Till skillnad mot övriga studier i samma underkategori finner denna studie att antalet positiva lärare är lågt.

Artiklarna som har analyserats ovan ger en lite blandad bild av hur lärares attityd mot autismspektrumet utomlands verkar jämfört med Sverige. Finland verkar ha lägst antal positiv attityd medan England och Sverige verkar likvärdiga. Tyska lärare har en positiv attityd men verkar osäkra på hur de tar hand om elever med diagnos på bästa sätt. Bland tyska lärare var det merparten kvinnliga lärare som kände sig kompetenta att undervisa autistiska elever. Samtidigt fanns det en hel del missförstånd bland lärarna om vad diagnosen innebär.⁴³ Wittwer m.fl. menar att lärarna i deras studie heller inte hade bra kunskap om autism samtidigt som de hade fördomar om spektrumet. Författarna har ett förslag på att motverka lärarnas fördomar och okunskap. Genom att ha resurser att använda sig av kan det hjälpa lärarna komma över fördomar och missuppfattningar.

4.3 Lärares förmåga att ge stöd

Beroende på vilken attityd lärare har till autistiska elever kan det påverka deras agerande gällande undervisning. Skulle läraren ha en negativ inställning skulle de kunna ha uppfattning om att elever med diagnos inte är kompetenta nog och därmed undviker att göra svårare uppgifter till dessa.

⁴¹ Gómez-Marí m.fl. *Teacher's attitudes toward Autism spectrum Disorder: A systematic review*, s. 1

⁴² Ibid, s.13

⁴³ Jörg Wittwer, Sandra Hans och Thamar Voss, Inclusion of autistic students in schools: knowledge, self-efficacy and attitude of teachers in Germany, *Autism*, 28:8 (2024): s,2040-2052, URL: <https://journals-sagepub-com.e.bibl.liu.se/doi/pdf/10.1177/13623613231220210> (hämtad 3/12-24)s. 2040

Ibland kan det bli tvärtom att läraren har en positiv inställning, då kan de ibland göra för mycket och underminerar elevens självständighet.⁴⁴ Kopplat till frågeställningen som finns ser vi att stöd till elever med diagnoser inte alltid fungerar som det är tänkt.

Lärarnas attityd kan ha en signifikant påverkan på deras handlingar i klassrummet, inte endast med elever med diagnos utan även vårdnadshavare, andra lärare kopplat till dem. En negativ attityd med låga förväntningar kan skapa hinder för att inkludera dessa elever. Genom att ha en negativ inställning till dessa elever och låga förväntningar kan det resultera i elevernas misslyckanden.⁴⁵

Lärarna är emellertid väldigt osäkra på hur de ska agera och på vilket sätt de kan hjälpa elever som behöver mer stöd.⁴⁶ Med tanke på att många lärare är osäkra på hur de ska stötta och hjälpa elever med diagnos så behöver de ha kunskap, vilket denna kategori fokuserar på. Wittwer m.fl. skriver i sin text att lärare behöver känna sig kompetenta om autism. Resultatet visade dels på att det var mest kvinnliga lärare som kände att de hade kunskap om autism och mer kompetenta att undervisa eleverna än manliga lärare.⁴⁷ Majoriteten av lärarna som var med i studien kände att de var tillräckligt kompetenta att bedöma elevernas problematiska beteende.⁴⁸ Känslan överlag var att de inte kände sig kompetenta i att undervisa autistiska elever, eftersom deras självvupsfattning var på måttlig nivå.⁴⁹ Petersson-Bloom och Holmqvist visar att lärarna hade ändrat sin uppfattning och förståelse för elevernas situation, detta har bidragit till bättre kompetens till att anpassa undervisningen. Samtalsledarna berättade att lärarna hade ändrat sitt tankesätt runt specifika elever och hur de kunde jobba med dessa. Skolledare hade liktydigt svar. Enligt dem hade fokuset skiftat till att ändra inlärningsmiljön genom att förebygga tuffa situationer. Även om det har skett en förändring i lärarnas förståelse kände de att det fortfarande fanns hinder.⁵⁰ På en skola hade en lärare sagt att lärarna hade försökt genomföra förändringar i klassrummet genom att införskaffa skärmar. Efter att ha fått ”professionell utveckling” hade dem börjat använda skärmarna på andra

⁴⁴ Pallin Henrik, Anpassad skola: Emma & Olle jobbar kämpar för förändring, *Specialpedagogik*, publ. 19/5-25, URL: <https://www.vilarare.se/specialpedagogik/specialpedagogik/anpassad-skola-emma--olle-jobbar-kampar-forforandring/>, (hämtad 26/5-25)

⁴⁵ Wittwer m.fl. *Inclusive of autistic students in school*, s. 2041 f

⁴⁶ Åsberg och Dahlgren Sandberg, *Discourse comprehension intervention for high-functioning student with autism spectrum disorders*, s. 92

⁴⁷ Wittwer m.fl. *Inclusion of autistic students in schools*, s. 2040

⁴⁸ Ibid, s. 2045

⁴⁹ Ibid, s.2048

⁵⁰ Linda Petersson-Bloom och Mona Holmqvist, Changes experienced in primary education by teachers, autistic students and students' parents after a professional development intervention, *Jorsen*, 24:1 (2024), s. 53-67, URL: <https://nasenjournals-onlinelibrary-wiley-com.e.bibl.liu.se/doi/full/10.1111/1471-3802.12613>, (hämtad 19/12-24), s.60

sätt än tidigare.⁵¹ Slutligen skriver författarna att det fanns vissa restriktioner i studien som t.ex. att resultaten är bundna till en specifik kontext. Detta gör att de inte kan sättas in på andra utbildningssätt.⁵²

Vi ser här att oftast vet lärarna inte hur de ska ge så bra stöd som möjligt. Då vissa studier hade genomfört en slags implementering i skolan för att se om det blev någon förändring eller inte, kan vi se att det har lett till ökad förändring. Både lärarnas inställning men även kunskap om olika metoder och verktyg verkar ha blivit bättre. Skolledningen hade sett ett förändrat beteende hos lärarna genom att de tänkte mer på anpassningar i klassrummet.

4.4 Vårdnadshavare, elever med diagnos och lärar-perspektiv

Många studier tar oftast med enbart ett perspektiv från ex. vårdnadshavare, lärare, elever etc vilket gör det svårt att få en helhetsbild. 2 av studierna (Petersson-Blooms text och Leiflers text) har med svar från lärare, vårdnadshavare och elever med en autism-diagnos, vilket presenteras i detta tema. Här har alla 3 fått svara på frågor rörande skolan och dess lärande. Båda studierna visar på att lärarna, vårdnadshavarna och eleverna har olika åsikter och uppfattningar gällande autism/diagnoser/anpassningar. Lärarna verkar tycka det fungerar bra med ex. att erbjuda stöd eller att eleverna kan på olika sätt visa sin kunskap. Vårdnadshavarna och eleverna känner inte att skolan är bra på att anpassa sig. Studien säger även att omfattande inkluderande utbildning för autistiska och andra neurodiversitetade elever är långt ifrån en verklighet i hög- och medelinkomstländer.⁵³ När det har skett en förändring som ska bättra skolans personal på att klara av diagnoser har eleverna och vårdnadshavarna inte märkt någon skillnad. Lärarna har känt att de har fått mer kunskap om diagnosen samt hur de ska kunna använda klassrumsmiljön på ett bättre sätt. Verktyg som de har haft men inte använt så mycket börjades implementeras mer efter att lärarna fått mer kunskap om autism.

Petersson-Bloom m.fl. såg att lärare som fått en implementering i skolan om autistiska elever, medfört en förändring i deras attityder och förståelse. Författarna skriver att lärare framöver

⁵¹Petersson-Bloom och Holmqvist, *Changes experienced in primary education by teachers, autistic students and students' parents after a professional development intervention*, s.62

⁵² Ibid, s.64

⁵³Leifler, Emma Borg, Anna Bölte och Sven, A multi-perspective study of perceived inclusive education for students with neurodevelopmental disorders, *Journal of autism and developmental disorders*, 54:4 (2024), s.1611-1617, URL: <https://research-ebSCO-com.e.bibl.liu.se/c/xjonn2/viewer/html/m2wynxch5?auth-callid=b47d7ebd-b6f3-4aaa-9542-1de4c60bd36a> (hämtad 3/12-24), s. 2040

behöver mer nära stöd över olika perioder för att implementera detta i undervisningen för autistiska elever. Fortsättningsvis skriver författarna att deras studie överensstämmer med tidigare forskning som säger att vårdnadshavare och elever ibland har en motsägelsefull bild av kvalitén på utbildningen. De skriver även att resultatet kan ha påverkats av upptäckta hinder i implementeringsprocessen.⁵⁴ Leifler m.fl:s resultat visar på att lärarna anser att skolan har gjort ett bra jobb medan eleverna visar på det motsatta. Vårdnadshavarnas värde ligger någonstans i mitten.⁵⁵

Båda studierna visar på ett gemensamt resultat att lärarna har en annan syn på skolans situation med autistiska elever än vad eleverna själva har. Eleverna verkar inte märka av när det sker någon förändring i skolan och föräldrarna har liktydig uppfattning. Lärarna verkar känna sig mer förberedda efter olika förändringar och mer bekväma med att undervisa elever med diagnos.

5. Analys och diskussion

Vi ser i resultatet att dagens lärare och lärarstudenter generellt har en positiv attityd till autistiska elever men de behöver ha mer kunskap om autism-spektrumet för att kunna ta hand om eleverna på bästa sätt. Samtidigt ser vi att idag finns det väldigt lite tid för lärare att hinna med olika sorters justeringar då många elever i samma klassrum ska ha anpassningar. Även att kunna hjälpa övriga elever som inte har anpassningar är svårt.⁵⁶ I diskussionskapitlet nedanför diskuteras och analyseras resultatet med hjälp av teorin som har valts. Kapitlet avslutas med förslag på fortsatt forskning samt en reflektion med slutsats.

5.1 Attityder hos lärarna/lärarstudenter

Många av lärarna och lärarstudenter verkar ha en positiv attityd till autistiska elever, samtidigt som deras kunskap om ämnet är låg. Då vissa undersökningar har tagit bort negativa ord/beskrivningar om autistiska elever är det svårt att säga om majoriteten upplever autism som positivt eller negativt, då den negativa bilden har suddats ut av författarna. Detta kan ha påverkat de resultat som de har fått men även resultatet i denna analys. Vi ser att i samhället finns det lite kunskap om det men medvetenheten om diagnoserna finns. Många lärare idag tycker det är svårt att få tiden att räcka till

⁵⁴ Petersson-Bloom och Holmqvist, *Changes experinced in primary education by teachers, autistic students and student's parents after a professional development intervention*, s. 64 f

⁵⁵ Leifler m.fl. *A multi-percperspective study of perceived inclusive education for student with neurodevelopmental disorders*, s. 2051 f

⁵⁶ Bergling, *Hälften av Annas elever är i behov av anpassningar, Vi lärare*, (hämtad 1/1-25)

för just elever som kräver anpassningar. Idag är klasserna ganska stora vilket är påfrestande för läraren som ska se till att anpassningar görs samt hjälpa övriga elever som inte har samma behov.⁵⁷

Det vi kan se här är att många av skolornas lärare har en positiv attityd gällande autistiska elever i skolan. Attityd är ett begrepp majoriteten av artiklarna använder och de ger ingen precis definition av vad attityd innebär. I Gomez-Marí:s text kan vi se att de definierar begreppet utifrån artiklar som har använts i deras studie.⁵⁸ Begreppet ändras beroende på vilken text författarna använder och analyserar. Annars används begreppet *attityd* liktydligt i alla artiklar oavsett författare.

Ena studien kom fram till att det oftast var kvinnor som kände sig kompetenta att ta hand om elever med autism och hade kunskap om ämnet.⁵⁹ Behovet om ökad kunskap verkar behöva ökas så att även män känner sig kompetenta till att ta hand om elever med autism. Bra balans är viktigt då lärare idag är både kvinnliga och manliga. Idag ökar antalet diagnoser främst hos flickor vilket gör att det blir omöjligt att inte ha minst en elev i klassen med diagnos.⁶⁰ Vi ser här att lärarstudenter har ett visst stigma kring just elever med diagnos. Finns det inte tillräckligt bra undervisning om det på lärarprogrammen kommer säkert dessa fördomar att finnas kvar när de sedan kommer ut i arbetslivet. Får lärarstudenter inte tillräcklig undervisning på utbildningen, blir det svårt att ändra sin uppfattning. Även att undervisa elever med diagnoser utan rätt kunskap blir svårt, då läraren inte vet vad hen kan börja med som anpassning till eleverna som behöver det. Detta kan kopplas till Goffmans missbildning *stigma*, där många fördomar om vissa människor framkommer. Goffmans *fläckar på karaktären* speglas i lärarnas och studenternas fördomar om att personen inte kan vissa saker eller helt enkelt inte är kapabla till att lära sig.⁶¹ Beroende på vilket land studierna har genomförts i kan resultaten skilja sig åt. Många länder som Sverige och England har större kunskap om området, samt börjar försöka få lärarstudenter samt lärare att få mer kunskap om diagnoser. I andra länder där ekonomin inte är så stabil eller där det finns en kultur att personer med diagnos är mindre värda, gör det svårare att komma framåt i utvecklingen. Variationen i olika länder kan beskrivas med olika lagstiftningar, värderingar och kulturer. Sedan hör det ihop med vilken skola man är på, varje skola har en syn på hur man på bästa sätt stöttar elever med diagnoser.⁶² På skolorna gör lärare på ett sätt som de tycker fungerar bra, som inte alltid skulle fungera på en annan

⁵⁷Bergling, Hälften av Annas elever är i behov av anpassningar, *Vi lärare*, (hämtad 10/1-25)

⁵⁸ Gómez-Marí m.fl, Teachers' Attitudes toward Autism Spectrum Disorder: A Systematic Review, s. 12

⁵⁹ Wittwer, *Inclusion of autistic students in schools*, s. 2048

⁶⁰ Socialstyrelsen, *Kraftig ökning av autism bland flickor*, (hämtad 4/1-25)

⁶¹ Goffman, *Stigma- Den stämplandes roll och identitet*, s. 26 f

⁶² Berling, Elever som får stöd- stor skillnad mellan kommuner, *Vi lärare*, (hämtad 26/5-25)

skola. Vissa lärare är mer angelägna om att hjälpa dessa elever och stötta dem, medan andra lärare på andra skolor är ointresserade.⁶³

Vissa lärare hade många missuppfattningar och fördomar om just autism. Vi ser att redan på utbildningstadiet till lärare finns det olika negativa associationer med diagnoser. Författarna skrev att negativa ord som lärarstudenterna hade noterats exkluderades från studien.⁶⁴ Detta visar att lärarstudenter behöver bättra på sina kunskaper om autism, innan de blir färdiga lärare.

5.2 Skillnad i perspektiven från lärare, elev och vårdnadshavare

Föräldrar/vårdnadshavare till barn med NPF verkar ha lite blandade åsikter gällande anpassningar. En del verkar tycka att skolorna gör som de ska medan vissa har en annan uppfattning. Eleverna själva är osäkra på om de får anpassningar och i de fall förändring skett verkar de inte ha märkt någon skillnad.⁶⁵ Därför skiljer sig resultaten. Beroende på vilket land vi analyserar skiljer sig åsikterna åt, men även var i landet vi befinner oss. Gomez-Marí:s m.fl visar på att väldigt få lärare har en positiv attityd mot elever inom autismspektrumet. Deras resultat visade att endast 4 av 16 artiklar hade en positivitet. Endast 1 studie visade på en negativ attityd mot elever på autismspektrumet.⁶⁶ Majoriteten av lärarna hade ingen särskild uppfattning vilket kan göra det lättare för elever med diagnos att lyckas i skolan. En annan viktig del i arbetet är att analysera elevernas syn. På en skola i Sverige fick lärarna genomgå olika utbildningar där de fick lära sig mer om diagnoser. Innan omtalade både elever och vårdnadshavare att det inte fanns några bra stöd och anpassningar. Efter utbildningen tyckte vårdnadshavarna att det hade blivit lite bättre medan eleverna inte märkte någon tydlig skillnad.⁶⁷

Kommunikation med varandra är en viktig del i att kunna lära sig mer. Viktigt för skolorna är att ta till sig vad eleverna och vårdnadshavarna känner, framförallt eleverna. Eleverna och vårdnadshavare kan vara svåra att kommunicera med, vilket gör lärarens jobb svårare. Oftast skiljer sig perspektiven sig åt då eleverna inte tycker att det har skett någon större förändring.⁶⁸ Därför är

⁶³Irene Gómez-Marí, Pilar Sanz-Cervera och Raúl Tárraga-Mínguez, Teacher's attitudes toward autism spectrum disorder: A systematic review, *Education Science*, 12:138 (2022), 46022, URL: <https://www.mdpi.com/e.bibl.liu.se/2227-7102/12/2/138>, (hämtad 3/12-24), s. 138

⁶⁴ Soan m.fl. *Student teachers positive perceptions of characteristics and personality of people on the autism spectrum*, s. 4584-4595

⁶⁵ Petersson-Bloom och Holmqvist, *Changes experienced in primary education by teachers, autistic students and student's parents after a professional development intervention*, s. 63

⁶⁶ Gómez-Marí m.fl, *Teachers' Attitudes toward Autism Spectrum Disorder: A Systematic Review*, s. 13 ff

⁶⁷ Petersson-Bloom och Holmqvist, *Changes experienced in primary education by teachers, autistic students and students parent after a professional development intervention*, s. 63 ff

⁶⁸ Ibid, s.64

det viktigt att ta med deras perspektiv så att skolorna vet vad de kan förbättra då förändringen inte märks tydligt. Även om både lärare och vårdnadshavare tycker det blir bättre så måste eleven alltid stå i centrum och det är deras upplevelse som räknas. En av studierna kom även fram till att 60% av unga personer, ansåg att lärares kunskap om autism var den viktigaste faktorn för en bättre skolsituation.⁶⁹

5.3 Goffmans stigmateori

Kopplat till Goffmans stigma-teori kan vi se att här att det fanns förutfattade meningar om att autistiska elever är mer utmanande än elever utan diagnos.⁷⁰ Stigma framkommer här som negativa ord och fördomar. Stigmatisering sker även i samhället, det finns en medvetenhet om diagnoser men inte kunskap om dessa. Läras Osynlighetsrapport visade på att många trodde det var lätt att få en ADHD-diagnos, vilket visar ytterligare på okunskap.⁷¹ En del lärare hävdade att enbart speciallärare med sin specialkompetens kunde möta NPF-elevs behov och klarar att ta hand om dessa.⁷² Tex. använder vi begreppet *stigma* utifrån Goffmans teori, omedvetet när vissa handlingar utförs i klassrummet eller i skolans andra miljöer. Detta av lärare specialistkompetens inom autism. Om läraren ska hjälpa elev med diagnos kan det ske här. Då kan läraren ha uppfattat att elevens arbete inte är bra, fast det är lika bra skrivet som en annan elev utan diagnos. Skulle det vara så att läraren inte ser eleven som person utan endast som ”stökig elev” som är jobbig, är risken stor att läraren ser stigmat istället för elevens styrkor. Eleven kan ha starka förmågor som t.ex. bra minne. När läraren istället ser att eleven har en viss svårighet stärks stigmat om eleven och kategoriserar då eleven som person och förbiser de bra sidorna hos eleven.

Goffman skriver även att vissa personer försöker dölja sina stigmat för att inte ses som mindre personer.⁷³ I skolan finns det säkert elever som döljer sitt stigma för att anses mer normal. Detta kallas för maskering och innebär precis som Goffman skriver: att dölja vem man egentligen är. Eleven kan försöka kompensera upp sitt beteende genom att försöka göra som ”alla andra”.⁷⁴ Om läraren vet om att eleven har en diagnos kan detta bidra till att eleven kan känna sig tvingad till att dölja sina autistiska drag. Eller försöka härma alla andra för att inte ses som avvikande. Detta för att undvika att bli stigmatiserad av sina klasskamrater men även andra lärare. Skulle läraren veta att det

⁶⁹ Petersson-Bloom och Holmqvist, *Changes experienced in primary education by teachers, autistic students and students parent after a professional development intervention*, s 54

⁷⁰ Soan m.fl. *Student teachers positive perceptions of characteristics and personality of people on the autism spectrum*

⁷¹ Lära, *Osynlighetsrapporten- hög medvetenhet men låg kunskap om autism och ADHD*, (hämtad 4/1-25)

⁷² Wittwer m.fl, *Inclusion of autistic students in schools: Knowledge, self-efficacy, and attitude of teachers in Germany*, S. 2045

⁷³ Goffman, *Stigma den stämplandes roll och identitet*, s.26

⁷⁴ Bup spektrum, *Kamouflering av autism*, uppdt. 7/10-24, URL: <https://www.bupspektrum.se/post/kamouflering-av-autism> , (hämtad 4/1-25)

finns elever i klassen som har en diagnos kan det bli olika reaktioner. Utan rätt kunskap kan det bli svårt för läraren att bidra till elevens trygghet i skolan. Har läraren mer förståelse och kunskap om diagnoser kan de bättre stötta eleven. Vi kan här se att det blir en stigmatisering som inte alltid är medvetet.

Skolan ska vara en plats där eleverna oavsett förutsättning ska få det stöd som denne behöver. Det är därför utbildningen ser annorlunda ut vart du än kommer, just för att den ska passa alla elevers förutsättningar så målen avklaras.⁷⁵ En inkluderande arbetsmiljö är alltid att sträva mot oavsett vad det finns för diagnoser eller inte. Här är det viktigt att skolan är inkluderande, inte endast enskilda lärare som är detta. Utifrån stigmatisering så behöver all personal i skolan ha kunskap om diagnoser så att inte vissa elever stigmatiseras. Skolans övriga personal behöver också lära sig om diagnoser. Övrig personal möter också dessa elever i vardagen, som gör det viktigt att dem också har bättre kunskap. Viktigt här är att hela skolsystemet är öppet och visar inkludering av elever med diagnoser. Är det inkluderande på vissa nivåer i skolan men inte på alla skapar detta en obalans. Visar läraren att det är bra med olikheter kan även andra elever som har en diagnos känna sig trygga och eventuellt våga öppna upp sig. Utifrån Goffmans stigma-begrepp borde det skapas en skolmiljö där elever utan diagnos kan även få en ökad acceptans, för elever med olikheter och tycka att det är normalt. Mycket missuppfattningar till autism har förekommit i de resultat som en del artiklar har visat. Läraren kan förvänta sig att eleven ska uppföra sig/bete sig på ett visst sätt eftersom personen har autism eller ADD. Baserat på tidigare erfarenheter kan läraren koppla nuvarande elev till tidigare erfarenhet. Här blir det en stereotypisk uppfattning då båda diagnoser tillhör samma grupp. Stereotypen här kan vara att man alltid är hyperaktiv när man har ADD och alltid tyst när man har autism. Förr i tiden var det mest pojkar som fick en autismdiagnos medan idag ökar antalet flickor med autism-diagnos.⁷⁶ Här ser vi att stigmat på autism hos flickor har minskat ner. I Leifler m.fl.:s artikel, visar resultatet på att eleverna och lärare inte har samma uppfattning om skolans anpassningar.⁷⁷ Genom att det skiljer sig åt kan eleverna börja dölja sin diagnos för att ta bort stigmat som finns kring diagnoser. Här har vi återigen Goffmans stigma, där eleven döljer sin svårighet för att inte bli särbehandlad.⁷⁸

⁷⁵ Skolverket, *Gymnasieskolan*, (hämtad 4/1-25)

⁷⁶ Socialstyrelsen, *Kraftig ökning av autism bland flickor*, (hämtad 4/1-25)

⁷⁷ Leifler m.fl., *A multi-perspective study of Perceived Inclusive Education for students with Neurodevelopmental Disorders*, s. 11

⁷⁸ Goffman, *Stigma den stämplandes roll och identitet*, s. 25 f

5.4 Koppling till agenda 2030 samt Skolverket

Sätts resultatet i relation till agenda 2030:s mål 4, att avskaffa skillnader för alla elever oavsett funktionsvariation, ursprungsfolk mm, så ser vi att lärare behöver vara förberedda.⁷⁹ Skolverket ska främja alla elevers lika utbildning och ge stöd och anpassning till de elever som behöver det.⁸⁰ Verksamma lärare tycker det är svårt att hinna med alla anpassningar som ska göras men även hur de ska använda verktygen de har.⁸¹ I texterna som har använts ser vi att inställningarna är positiva hos lärare men de är väldigt osäkra på hur åtgärder ska genomföras. Ett förslag var på utredning i Sverige om att hjälpa elever nå målen bättre i skolan genom olika åtgärder.⁸² Beskedet togs emot positivt av lärare i skolan idag då de känner att det behövs tillsättas mer resurser. Förslaget ger lärarna mer befogenheter till att plocka ut de elever som behöver mer stöd i undervisningen. Nu får alla en chans till mer stöd och bra undervisning.⁸³ För att ge så bra undervisning som möjligt är det viktigt att lärarna får bra grund och fortsatt utveckling. Skolan har även ett kompensatoriskt uppdrag som de behöver tänka på. Målet innebär även att utbildningen ska vara flexibel och anpassa sig så att autistiska elever också får möjlighet att lära sig. Utöver att inkludera elever med autism och andra diagnoser ska skolan även se till så att dem får utveckla sig.⁸⁴ Inkluderande utbildning handlar heller inte enbart om att anpassa utbildningen till individens behov utan att minska de hinder som finns för att eleven ska kunna klara sin utbildning. Viktigt här är att utbildningen ska vara av lika bra kvalitet för autistiska elever som den är för övriga elever utan anpassningar. Bara för att du bryter ner komponenter som möjliggör att eleven ska kunna nå målen, ska kvalitén inte minskas.

6. Fortsatt forskning

Ett flertal studier som har använts till denna studie har angett att det behövs fortsatt forskning på området. Ämnet i sig är inte nytt utan det är kunskapen om själva ämnet som det saknas information om, tex. Utbildning, otillgänglig information, lite forskning. Skolans värdegrundsarbete är en viktig del för att alla elever i svensk skola ska kunna få lära sig. Skolpersonalen ska aktivt jobba med att främja att ungdomar/barn behandlas lika oavsett förutsättningar, samt att de ska få lika rättigheter och möjligheter. Även hänsyn ska tas till elevernas olika behov och förutsättningar. Ex. vissa elever behöver mer stöd än andra då ska skolan hjälpa till med det och vissa elever behöver tekniska

⁷⁹ FN-förbundet Una Sweden, *Mål 4: god utbildning för alla*, (hämtad 3/1-25)

⁸⁰ Skolverket, *Gymnasieskolan*, (hämtad 3/1-25)

⁸¹ Bergling, Hälften av Annas elever är i behov av anpassningar, *Vi lärare*, (hämtad 3/1-25)

⁸² Nejman, Skarpa förslagen: Så ska fler elever klara målen, *Vi lärare*, (hämtad 3/1-25)

⁸³ Jan Huss, Läraren hyllar förslagen: "Jag får gåshud", *Vi lärare*, 20/12-24, URL:

<https://www.vilarare.se/nyheter/inkludering/lararen-hyllar-forslagen-jag-far-gashud/>, (hämtad 3/1-25)

⁸⁴ Skolverket, *Gymnasieskolan*, (hämtad 4/1-25)

hjälpmedel.⁸⁵ Idag på lärarutbildningarna runt om i Sverige verkar det vara väldigt lite undervisning om elever med diagnoser. För att förbereda lärarna bättre så att de känner att de kan anpassa undervisningen bättre skulle det vara bra med fler kurser om området. Verksamma lärare idag behöver säkert gå fler kurser om ämnet då det kan vara så att deras utbildning som de gick för länge sedan, inte tog upp ämnet alls. Skolor idag har redan olika studiedagar och kursdagar för skolans personal, här skulle man kunna ha en kurs eller temadag om just diagnoser för att bättra på lärarnas kunskap. Från resultatet kunde vi se att lärare innan utbildning i skolan hade väldigt lite kännedom om ämnet. Efter de kurser som lärarna fick gå, gick det bättre att anpassa undervisningen och deras förståelse för autism ökade.⁸⁶ Även deras fördomar och missuppfattningarna minskade. Detta tyder på att utbildning medför att fördomar och missuppfattningar minskas. Till följd av detta kan svårigheter kvarstå, men reducerats så pass mycket att omgivningen har en bättre förståelse. Långsiktiga resultat verkar inte finnas ännu utan verkar vara mest kortsiktigt. Intressant här är vad som skulle ske när man ger skolpersonalen utbildning om NPF och sedan följer upp det långt efteråt för att se om det har blivit någon förändring. På kort sikt kan vissa saker fungera men långsiktigt vet vi inte riktigt ännu vad som väntar. Alternativt ge mer extra kurser på högskolor som kan sökas vid intresse. Som student har du kanske tillräckligt mycket på utbildningen som du går medan vissa vill fördjupa sig som student. Ibland vill studenter läsa extra-kurs men har förmycket att göra så då kan sökningen ske när mer tid finns.

Fortsatt forskning kan handla om att förbättra samarbetet mellan olika grupper i skolan. Det är inte enbart speciallärare och specialpedagoger som ska ta hand om elever med andra förutsättningar. ”Vanliga” läraren brukar vara den första personen eleverna möter vilket betyder att det är oftast dessa personer som har bäst koll på vad eleverna behöver. Oftast brukar dessa ”vanliga” lärare skicka vidare all information till specialutbildade lärare som sedan kommer på strategier för att stötta eleverna.

I alla länder finns det inte lika bra stöttning till dessa elever vilket gör att det behövs mer inkluderande även utomlands. Detta skulle vara intressant att titta på hur det ser ut i olika länder med anpassning och stöttning. Även hur diagnoser blir bemötta efter att fått reda på diagnoser. Många har från början inga fördomar alls när de träffar personen men så fort de berättar om sin diagnos ändras attityden.

⁸⁵ Skolverket, *Så arbetar du med värdegrunden*, uppd. 2024, URL: <https://www.skolverket.se/skolutveckling/leda-och-organisera-skolan/vardegrund-och-arbetsmiljo/sa-arbetar-du-med-vardegrunden> , (hämtad 2/1-25)

⁸⁶ Petersson-Bloom och Holmqvist, *Changes experienced in primary education by teachers, autistic students and students parents after a professional development intervention*, s.60 ff

7. Diskussion

Den här delen kommer diskutera de olika delarna som kan ha påverkat resultaten och vilka reflektioner som har uppkommit, under arbetets gång.

7.1 Uteslutande resultat

En annan del som är värt att nämna, som har nämnts lite tidigare, är att en del studier har valt att utesluta resultat från sina analyser. Detta kan ha påverkat resultaten som några av studierna har redovisat. I en av studierna uteslöts det negativa ord som lärarstudenter hade om elever med autism. Vi vet här då inte egentligen hur många positiva ord som kom fram egentligen då negativa ord valdes bort.⁸⁷ Petersson-Bloom mfl. uteslöt sista delen av sin enkät då det handlade om öppna frågor. Svaren är inte analyserade i studien, detta kan även ha påverkar studiens resultat med tanke på att svaren från lärarna och vårdnadshavarna kan ha varit viktig information. Att ta med öppna frågors svar kan vara svårt, då många olika svars personer kan ge olika svar på frågorna vilket kan vara svårt att sammanställa. I en del av studien skriver författarna om olika hinder i studien. Ett som de tar upp är att det skulle ha varit bra om de hade tagit med en andra uppföljnings-fråga.⁸⁸ Om det skulle skett ytterligare en uppföljning av enkät hade svaren och resultaten sett annorlunda ut?

Om Soan mfl. hade jämfört andra länder hade resultatet kanske sett annorlunda ut. Alla 3 länder som är med i studien ligger i Europa. Om det hade lagts till ett land utanför Europa hade studenterna eventuellt svarat annorlunda? Eftersom det inte finns information om hur de hade svarat är det svårt att säga vad som kan ha skilt dem åt. Asiatiska länder toppar oftast PISA-undersökningarna och Sverige samt övriga länder i undersökningen ligger lite lägre ner. Finland har toppat resultaten tidigare men har halkat efter.⁸⁹ Vi vet inte om detta gäller elever med diagnoser och i sådana fall hur de hanterar det. Eller om vi hade tittat på yrkesverksamma lärare i stället hade deras erfarenhet spelat någon större roll? Nu hade det valts ut olika skolor till studien, (ett alternativ kunde ha varit att eventuellt tagit en skola i varje kommun eller alla skolor på samma årskurs. Resultatet hade kunnat förändras eller inte.) I studien skulle studenterna skriva olika ord de kopplade ihop med karaktärer av autistiska. Hade det skildrats något annat om det inte hade varit ord om karaktärer som de skulle ha pratat om? Det vet vi inte då det inte har testats. Många av artiklarna som hittades var framförallt svenska studier samtidigt fanns det också studier som var genomförda utanför Sverige. Huvudtanken var från början enbart Sverige då vi bor där, däremot var

⁸⁷ Soan m.fl. *Student teachers positive perceptions of characteristics and personality of people on the autism spectrum*

⁸⁸ Petersson-Bloom och Holmqvist, *Changes experienced in primary education by teachers, autistic students and student's parents after a professional development intervention*, s. 64

⁸⁹ SVT Nyheter, Asien i topp igen, *SVT nyheter*, 7/12-2016, URL: <https://www.svt.se/nyheter/utrikes/asien-i-topp-igen>, (hämtad 3/1-25)

det svårt att hitta material, därför involverades andra länder. Studeras det ett land kan det bli väldigt ensidigt att enbart titta på ett land vilket kan skapa en generalisering av alla yrkessamma lärare samt lärarstudenter. En intressant undersökning skulle vara att undersöka om det finns studier genomförda i andra länder som är liknande.

7.2 Reflektion och slutsats

Ett gemensamt mönster för artiklarna är att lärarstudenter verkar generellt positiva till personer med diagnoser. Attityderna är generella och används som synonym till inställning/känsla utan teoretisk grund. Samtidigt verkar de ha lite kunskap om området vilket gör det svårt för dem att ta hand om elever som behöver mer stöd. Vi ser även att det inte skiljer sig mycket åt i andra länder. Vissa författare har jämfört med andra länder vilket ger ett brett, globalt perspektiv på hur lärares/lärarstudenters syn ser ut. Samtidigt ser vi att det finns ett behov av att lärarna redan på utbildningsnivå som lärarstudenter, behöver med kunskap om själva diagnoserna och vad de innebär. Redan som student har de förutfattade meningar och fördomar om elever som de kommer träffa under sin tid i skolan.⁹⁰ I Petersson-Bloom och Holmqvists studie fick skolan genomgå en utveckling. Eleverna hade inte märkt av att det skedde en förändring utan tyckte det var likadant som innan. Några föräldrar hade märkt lite förändring men heller ingen större skillnad. Lärarna tyckte här likadant att de hade fått bättre förståelse för autistiska elever.⁹¹

1. Vad har lärarstudenter samt verksamma lärare för attityder om diagnoser (särskilt autism men även andra diagnoser på spektrumet)

- De flesta har en positiv attityd även om det finns de som inte har så bra attityder.
- Tyska kvinnor verkar ha mer kunskap och känner sig mer kapabla till att ta hand om elever med diagnoser än män. Resultatet visar att trots detta är det ingen större skillnad mellan dem.⁹²

2. Hur skiljer sig lärarperspektivet sig från elevers och vårdnadshavare om skolans inställning till diagnoser?

- Lärare har ej samma uppfattning som övriga parter

⁹⁰ Soan m.fl. *Student teachers positive perceptions of characteristics and personality of people on the autism spectrum*

⁹¹ Petersson-Bloom och Holmqvist, *Changes experienced in primary education by teachers, autistic student and student's parent after a professional development intervention*, s. 63

⁹² Wittwer m.fl. *Inclusion of autistic students in schools*, s. 2048

- Vårdnadshavare och elever märker ingen förändring när lärarna fått utbildning på området
- Lärarnas fördomar och missuppfattningar minskas när de får mer kännedom om spektrumet, vilket ökar deras variation i undervisning (gäller första frågeställning med)

3. På vilket sätt ges stöd och anpassning till eleverna?

- Finns anpassningar men är begränsade
- Alla skolor erbjuder inte stöd/anpassning
- Skolorna och lärarna är väldigt osäkra på hur de bäst ger stöd/anpassning

Innan verkar lärarna ha väldigt lite kunskap om ämnet och är osäkra på hur de ska hantera det. Samtidigt vill de flesta hjälpa till utan att veta hur de gör det på bästa sätt. Efter att skolan har genomgått förändring verkar de flesta lärare ha mer kunskap om hur undervisningen ska anpassas och hur olika verktyg implementeras.

Vi ser även att stöd/anpassning i skolan inte fungerar bra vilket behöver förbättras. Många skolor vet heller inte hur/vad de ska göra på bästa sätt för att hjälpa eleven. Vissa skolor erbjuder stöd men i begränsad form och inte individanpassat, utan ett generellt stöd som ges till alla.

I dag finns det många som behöver hjälp och anpassning i skolan vilket ökar.⁹³ För att skolan ska kunna erbjuda så bra undervisning som möjligt, är det viktigt att lärarstudenter får information om olika diagnoser på autismspektrumet. Samtidigt behöver verksamma lärare få kontinuerlig utbildning under sin yrkesverksamma karriär för att få bättre koll på hur de kan hjälpa till. Detta borde ingå i all lärarutbildning.

⁹³ Bergling, Hälften av Annas elever är i behov av anpassningar, *Vi lärare*, (hämtad 2/1-25)

8. Referenslista

Hemsidor

Autism Sverige, *Autism*, u.å, URL: <https://www.autism.se/om-autism/autism/> , (hämtad 22/12-24)

Bup spektrum, *Kamouflering av autism*, uppd. 7/10-24, URL:
<https://www.bupspektrum.se/post/kamouflering-av-autism> , (hämtad 4/1-25)

1177, *Autism*, uppd. 2024, URL: <https://www.1177.se/sjukdomar--besvar/hjarna-och-nerver/neuropsykiatriska-funktionsnedsattningar/autism/> (hämtad 14/12-24)

FN-förbundet UNA Sweden, *Agenda 2030 och de globala målen för hållbar utveckling*, u.å, URL:
<https://fn.se/vi-gor/vi-utbildar-och-informerar/fn-info/vad-gor-fn/fns-arbete-for-utveckling-och-fattigdomsbekampning/agenda2030-och-de-globala-malen/> (hämtad 2/1-25)

FN-förbundet, *Mål 4: god utbildning för alla*, u.å, URL: <https://fn.se/wp-content/uploads/2023/02/Ma%CC%8A-4-God-utbildning-fo%CC%88r-alla.pdf> , (hämtad 2/1-25)

Hjärnfonden, *Autism*, uppd. 2023, URL: https://www.hjarnfonden.se/om-hjarnan/diagnoser/autism/?dynamics=9000710&utm_source=google&utm_medium=cpc&utm_campaign=p-grants-search-generic-upper_funnel&gad_source=1&gclid=CjwKCAiA9vS6BhA9EiwAJpnXw5_DNgqQfVZRTQ99vGWY64ZYwgRGmdT3eB-gkyPMX15bpA5LgaDlaBoCWmkQAvD_BwE , (hämtad 14/12-24)

Lära, *Osynlighetsrapporten- hög medvetenhet men låg kunskap om autism och ADHD*, u.å, URL:
<https://lara.se/om-lara/utveckling-och-samarbeten/min-stora-dag-lara-och-osynlighetsprojektet-om-npf-diagnoser/osynlighetsrapporten-hog-medvetenhet-men-lag-kunskap-om-autism-och-adhd/> , (hämtad 22/12-24)

Riksförbundet attention, *ADHD*, u.å, URL: <https://attention.se/npf/adhd/> (hämtad 5/1-25)

Skolinspektionen, *Stöd riktas inte till de elever som behöver det mest*, publ. 24/6-21, URL:
<https://www.skolinspektionen.se/aktuellt/nyheter/kompensatoriska-uppdraget/> , (hämtad 19/12-24)

Skolverket, *Extra stöd till elever*, u.å, URL: <https://www.skolverket.se/skolutveckling/leda-och-organisera-skolan/ge-extra-stod-till-elever> , (hämtad 19/12-24)

Skolverket, *Gymnasieskolan*, u.å, URL: <https://www.skolverket.se/undervisning/gymnasieskolan/laroplan-program-och-amnen-i-gymnasieskolan/laroplan-gy11-for-gymnasieskolan> , (hämtad 16/12-24)

Skolverket, *Läroplan för gymnasieskolan*, Skolverket, u.å, URL: <https://www.skolverket.se/undervisning/gymnasieskolan/laroplan-program-och-amnen-i-gymnasieskolan/laroplan-gyll-for-gymnasieskolan> (hämtad 4/11-24)

Skolverket, *Så arbetar du med värdegrunden*, uppdt. 2024, URL: <https://www.skolverket.se/skolutveckling/leda-och-organisera-skolan/vardegrund-och-arbetsmiljo/sa-arbetar-du-med-vardegrunden> , (hämtad 2/1-25)

Socialstyrelsen, *Kraftig ökning av autism hos flickor*, publ. 2024, URL: <https://www.socialstyrelsen.se/om-socialstyrelsen/pressrum/press/kraftig-okning-av-autism-bland-flickor/> (hämtad 16/12-24)

Svenska akademins ordböcker, *Attityd*, Svenska akademien, publ. 1903, URL: <https://svenska.se/saob/?sok=attityd&pz=4> , (hämtad 3/1-25)

Tidningar

Bergling Mikael, Hälften av Annas elever är i behov av anpassningar, *Vi lärare*, 30/10-24, URL: https://www.vilarare.se/nyheter/inkludering/halften-av-annas-elever-ar-i-behov-av-anpassningar/?utm_campaign=tidningarna&utm_content=unspecified&utm_medium=email&utm_source=apis_pro , (hämtad 16/12-24)

Huss Jan, Läraren hyllar förslagen: ”Jag får gåshud”, *Vi lärare*, 20/12-24, URL: <https://www.vilarare.se/nyheter/inkludering/lararen-hyllar-forslagen-jag-far-gashud/> , (hämtad 3/1-25)

Nejman Fredrik, Skarpa förslagen: Så ska fler elever klara målen, *Vi lärare*, publ. 20/12-24, URL: <https://www.vilarare.se/nyheter/inkludering/skarpa-forslagen-sa-ska-skolan-fa-elever-att-klara-malen/> , (hämtad 22/12-24)

SVT Nyheter, Asien i topp igen, *SVT nyheter*, 7/12-2016, URL: <https://www.svt.se/nyheter/utrikes/asien-i-topp-igen> , (hämtad 3/1-25)

Böcker

David Matthew och Sutton D. Carole, *Samhällsvetenskaplig metod*, uppl. 1:8, Studentlitteratur AB, 2016

Goffman Erving, *Stigma, den stämplandes roll och identitet*, uppl. 5:2, Studentlitteratur AB, 2020

Simon Lindgren, Sociologiska perspektiv, I Christina Odenstad (red), *Samhällskunskap för lärare 4-9*, Gleerups utbildning AB, 2017, s. 29-58

Artiklar

Gómez-Marí Irene, Sanz-Cervera Pilar och Tárraga-Mínguez Raúl, Teacher's attitudes toward autism spectrum disorder: A systematic review, *Education Science*, 12:138 (2022), 46022, URL: <https://www-mdpi-com.e.bibl.liu.se/2227-7102/12/2/138> , (hämtad 3/12-24)

Leifler, Borg Emma, Bölte Anna och Sven, A multi-perspective study of perceived inclusive education for students with neurodevelopmental disorders, *Journal of autism and developmental disorders*, 54:4 (2024), s.1611-1617, URL: <https://research-ebSCO-com.e.bibl.liu.se/c/xjonn2/viewer/html/m2wynxchh5?auth-callid=b47d7ebd-b6f3-4aaa-9542-1de4c60bd36a> (hämtad 3/12-24)

Linton Ann-Charlotte, Germundsson Per, Heimann Mikael och Danermark Berth, The role of experience in teacher's social representation of students with autism spectrum diagnosis (asperger), *Cogent Education*, 2:1, (2015), URL: <https://www-tandfonline-com.e.bibl.liu.se/doi/pdf/10.1080/2331186X.2014.994584> , (hämtad 19/12-24)

Petersson-Bloom Linda och Holmqvist Mona, Changes experienced in primary education by teachers, autistic students and students' parents after a professional development intervention, *Jorsen*, 24:1 (2024), s. 53-67, URL: <https://nasenjournals-onlinelibrary-wiley-com.e.bibl.liu.se/doi/full/10.1111/1471-3802.12613> , (hämtad 19/12-24)

Soan Sue, Lindblom Anne, Dindar Katja, Kärnä Eija och Carew T. Mark, Student teachers positive perceptions of characteristics and personality of people on the autism spectrum: challenging in a positive way, *Journal of autism and developmental disorders*, 54:12 (2024), s. 4584-4595, URL: <https://research-ebSCO-com.e.bibl.liu.se/c/xjonn2/viewer/html/k3rgahg5xb> (hämtad 3/12-24)

Lindblom Ann ,Dindar Katja, Soan Sue, Kärnä Eija, Roos Carin och Carew T. Mark, Predictors and mediators of European student teacher attitudes toward autism spectrum disorder, *Teacher and Teacher education*, 89, (2020), URL: https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0742051X19303713?fr=RR-2&ref=pdf_download&rr=8fbb3e996f8082be (hämtad 3/12-24)

Wittwer Jörg, Hans Sandra och Voss Thamar, Inclusion of autistic students in schools: knowledge, self-efficacy and attitude of teachers in Germany, *Autism*, 28:8 (2024): s,2040-2052, URL: <https://journals-sagepub-com.e.bibl.liu.se/doi/pdf/10.1177/13623613231220210> (hämtad 3/12-24)

Bilaga 1, Ordförklaring, övriga funktionsvariationer inom NPF

Nedanför följer olika ordförklaringar till texten. Detta för att ge läsaren en bättre läsupplevelse men samtidigt få förklaring om personen vill läsa mer.

Toruettes :är olika tics som personen inte styr över.⁹⁴

Tics kan visa sig genom olika ljud eller rörelser.⁹⁵

Dyslexi är en variation som innebär att personen har svårt att läsa, skriva, förstå texter.⁹⁶

Dyskalkyli innefattar att personen har svårt att räkna och förstå siffror.⁹⁷

⁹⁴ Hjärnfonden, *Vad är tourettes syndrome?*, uppd. 25/6-24, URL: <https://www.hjarnfonden.se/om-hjarnan/diagnoser/tourettes/>, (hämtad 24/5-25)

⁹⁵ 1177, *Tics*, uppd. 8/9-22, URL: <https://www.1177.se/sjukdomar--besvar/hjarna-och-nerver/nerver/tics/>, (hämtad 5/4-25)

⁹⁶ Hjärnfonden, *Vad är dyslexi?*, uppd. 10/7-23, URL: https://www.hjarnfonden.se/om-hjarnan/diagnoser/dyslexi/?dynamics=9000710&utm_source=google&utm_medium=cpc&utm_campaign=p-search-generic-upper_funnel&gad_source=1&gclid=CjwKCAiA-Oi7BhA1EiwA2rlu26DnQ58VNsZRJ8Ez4rZeeX2XltImF-xwJ8U-1_j-efiUKrSaC8G4ehoCM-cQAvD_BwE, (hämtad 5/1-25)

⁹⁷ Hjärnfonden, *Vad är dyskalkyli?*, publ. 10/7-25, URL: https://www.hjarnfonden.se/om-hjarnan/diagnoser/dyskalkyli/?dynamics=9000710&utm_source=google&utm_medium=cpc&utm_campaign=p-search-generic-dsa&gad_source=1&gclid=CjwKCAiA-Oi7BhA1EiwA2rlu26xxfUSr-ftI39SevKTix9VpYJ6q9aHqMNRwHle8N5oq5gekSL4lhoCDNgQAvD_BwE, (hämtad 5/1-25)

Bilaga 2, Sammanfattning av artiklar

Nedanför följer en sammanfattning av de olika artiklar som har lästs och använts i arbetet.

“Inclusion of autistic students in schools: Knowledge, self-efficacy, and attitude of teachers in schools: Knowledge, self-efficacy, and attitude of teachers in Germany”

Detta är en tysk studie som har genomförts på flera olika skolstadier. Genom att ha flera olika skolor på olika nivåer får man en bättre överblick över situationen. Författaren undersökte hur lärares attityder var mot autistiska elever. För att lärare ska kunna vara kompetenta i att undervisa elever med autism behöver de kunskap om ämnet, och därför ville författaren göra en studie för att bedöma kunskap, attityd och själveffektivitet. I studien har det använts en enkät för att ta reda på lärares attityder. I resultatet framkom det att särskilt kvinnliga lärare har mer kunskap om autism och känner sig mer kompetenta att undervisa dessa elever. I genomsnitt hade lärarna en måttlig nivå av kunskap om autism. De hade dessutom en positiv inställning till att ha en elev med autism i sin klass.⁹⁸

Student Teachers' Positive Perceptions of Characteristics and Personality of People on the Autism Spectrum: "Challenging in a Positive Way".

Studien är genomförd i 3 olika länder: Finland, England och Sverige. Deltagare i studien har varit lärarstudenter och handlade om deras uppfattning av autism. Totalt var det 704 studenter som deltog varav 262 i Sverige. Studenterna kommer från ett universitet i varje land vilket har påverkat resultatet. Alla negativa ord som studenterna skrivit ner, har tagits bort. Studenterna gjorde det med liten reflektion av positiva karaktärer om personer på autism spektrumet. Resultatet visade att svenska studenter hade en viss positiv uppfattning om autistiska elever. Sverige och England var de länder i studien som var mest lika och hade högst andel positiva ord.⁹⁹

A multi-perspective study of Perceived Inclusive Education for students with Neurodevelopmental Disorders.

Undersökningen har fokuserat på en skola i Sverige utifrån 3 perspektiv: lärare, elever och vårdnadshavare. Syftet var att titta på den upplevda pedagogiska inkluderingen av autistiska och andra neuroverdigenta studenter, deras vårdnadshavare och lärare. Studien genomfördes som en intervju av en så kallad ”Inclusio, interveiw operationalizing educational inclusion domains”.

⁹⁸ Wittwer m.fl Inclusion of autistic students in schools: knowledge, self-efficacy and attitude of teachers in Germany, *Autism*,2040-2052

⁹⁹ Soan m.fl, Student teachers positive perceptions of characteristics an personality of people on the autism spectrum: challenging in a positive way s. 4584-4595

Lärare och elevernas vårdnadshavare har relativt samma tankesätt då de skattar :”Det finns en specifik och tillgänglig stöd plan, dokument och en individuell plan för elever”.¹⁰⁰ Här skattar alltså både lärare och vårdnadshavare detta högt medan eleverna är mer återhållsamma. Studien visar på att perspektiven skiljer sig åt beroende på vem som tillfrågas om anpassningar, plan mm.¹⁰¹

Teachers' Attitudes toward Autism Spectrum Disorder: A Systematic Review

Denna studie är en spansk undersökning där författarna har tittat på olika artiklar som innehållit ”lärares attityder mot elever med autism”. Författarna har tittat på 16 olika studier som har med ämnet att göra och undersökt olika lärares attityder. Resultatet författarna har kommit fram till baserat på artiklarnas undersökningar var att: majoriteten av lärarnas attityd var negativ. Endast 5 av artiklarna som hade granskats var positiva om elever med autism.¹⁰²

The role of experience in teachers' social representation of students with autism spectrum diagnosis (Asperger)

Studien genomfördes i Sverige och omfattar frågeställning till 170 lärare. Lärarna kom från 6 olika skolor i centrala Sverige. 17 av lärarna specificerade inte sin erfarenhet av autism vilket gjorde att de exkluderades från studien. Lärarna blev inbjudna av skolornas administratörer att besvara en enkät. Syftet med studien var att undersöka lärares förståelse för elever med autism och deras sociala representation, deras interaktioner och adaptationer. Utförandet gjordes via enkät samtidigt delades deltagarna in i grupper baserat på deras erfarenheter. De var anonyma i undersökningen, men skulle ange kön, ålder etc. Deltagarna fick koppla associera ord valfritt till fraser de fick färdiga i studien, som skulle reflekteras över. De skulle skriva 5 ord som kopplades till frasen. Sedan fick de klassificera fraserna och reflektera över, vilka fraser som var mest viktiga för personer med autism. Sista delen i enkäten bestod av att bedöma frasens värde utifrån en positiv, neutral eller negativ ton. Lärarna blev sedan indelade i 2 undergrupper baserat på deras erfarenheter med autistiska elever. Generellt var resultaten positiva då lärarna visade på en positiv inställning till orden som de hade tilldelats. Få marginella skillnader framkom i grupperna. Lärare med erfarenhet fokuserade på att tolka ytliga beteenden och de utan erfarenhet fokuserade på svårigheter.¹⁰³

¹⁰⁰ Leifler m.fl A multi-perspective study of perceived inclusive education for students with neurodevelopmental disorders, *Journal of autism and developmental disorders*, s.1611-1617

¹⁰¹ Ibid s.1611-1617

¹⁰² Gómez-Marí m.fl Teacher's attitudes toward autism spectrum disorder: A systematic review, *Education Science*

¹⁰³ Ann-Charlotte Linton, Per Germundsson, Mikael Heimann och Berth Danermark, The role of experience in teacher's social representation of students with autism spectrum diagnosis (asperger), *Cogent Education*, 2:1, (2015), URL: <https://www.tandfonline-com.e.bibl.liu.se/doi/pdf/10.1080/2331186X.2014.994584> , (hämtad 19/12-24)

Changes Experienced in Primary Education by Teachers, Autistic Students and Students' Parents after a Professional Development Intervention

I den här artikeln har författarna frågat alla grundskolor i södra Sverige om deltagande i studien. De enda kraven som ställdes på skolorna i första skedet var att de skulle ha minst 1 autistisk student och de skulle organiseras av kommunen. Studien inkluderar 5 autistiska elever i interventionsskolor, deras föräldrar, lärare, speciallärare/special koordinator och i ett fall en psykolog, som hade tilldelats som samtalsledare i de skolor som genomförde utvecklingen samt skolledare. 3 interventionsskolor deltog och 2 aktiva kontrollerande skolor var med i studien. Från de 3 interventionsskolorna deltog 53 lärare och från övriga 2 kontrollskolor deltog 42 lärare. Kontrollskolorna fanns med som jämförelse före och efter skolornas utveckling. Både lärare och föräldrar fick besvara olika frågeformulär. Föräldrarna och lärarna fick besvara före och efter den skolans utvecklingen för att mäta utvecklingen från deras perspektiv. Eleverna fick säga ”tumme upp” eller ”tumme ner” för aktiviteter de tyckte om respektive inte, som de deltog i skolan. Resultaten visar att lärarna var mest positiva för förändringen medan föräldrar och elever inte var det. Lärarna angav att förståelsen för autism och dess innebörd hade ökat. Föräldrarna samt eleverna upplevde ingen betydande förändring. (Genom att analysera mer ingående på varje skolas resultat kan man bättre få förståelse hur resultatet såg ut) Föräldrarna kunde se en förändring i vissa skolor efter undersökningen och var positiva till den. Eleverna märkte ingen skillnad varken före eller efter lärarnas utveckling.¹⁰⁴

¹⁰⁴ Linda Petersson-Bloom och Mona Holmqvist, Changes experienced in primary education by teachers, autistic students and students' parents after a professional development intervention, *Jorsen*, 24:1 (2024), s. 53-67, URL: <https://nasenjournals-onlinelibrary-wiley-com.e.bibl.liu.se/doi/full/10.1111/1471-3802.12613> , (hämtad 19/12-24)